

570703_ธรรมาธรรมะสงคราม ที่สันติฯ เรื่อง สัจจะไม่มีในโลก

พ่อครูว่า...วันนี้อาตมาจะนำจูฬวิญญูสูตรที่ ๑๒ ในพระไตรปิฎก ๒๕ ข้อ ๔๑๕ สูตรนี้อาตมาถือว่า พระพุทธเจ้าตรัสถึงสุดยอดของสังขารแล้ว แล้วมันสัจจะเป็นสัญญา ข นิจจานิ คำตอบเป็นคำตอบ ของผู้ที่ถึงความบริสุทธิ์แท้จริง ไม่มีความระแวง ชื่อสัตย์ แต่ว่าคนขี้โกงก็จะเอาไปตีกันว่า สัจจะนั้นไม่มีจริง ก็จะตีกันทำอะไรก็ได้ แต่ที่จริงไม่ได้ สำหรับคนที่ยังไม่บริสุทธิ์ก็จะมีทุกคน จะไปพูดปากเปล่า ว่าฉันไม่มีก็ยิ่งชวนหนัก แต่ที่จริงมันไม่มี ทั้งชั่วดีนั้นเป็นสมมุติทั้งนั้น

คนที่เจอ โกงก็จะว่า ในเมื่ออะไรก็ไม่มีจริง แล้วเราก็อะไรก็ได้สิ นี่พวกตีกัน แต่ชั่วดีนั้น คนที่ยังอวิชชา อยู่ก็มีจริงทั้งนั้น ก็จะยึดถืออยู่ ยิ่งทำก็จะยิ่งชั่ว เกิดจริงซ้ำซ้อน คุณต้องได้ เพราะจะไปตีกันว่า ชั่วดีไม่มีจริงนั้นไม่ได้ ไปเข้าใจเช่นนี้เสร็จเลย เป็นพวกอวดวาทุปาทาน เขามีอวดตา แต่ไปยึดว่าอวดตาไม่มีได้แค่ วาทะ เป็นพวกนิรตตา คุณล้างไม่ได้ก็ยังอยู่กับคุณต่อไป เป็นตณหา เป็นวิบากกับคุณต่อไป นี่คือสิ่งที่ สำคัญมาก ก็ต้องพูดให้เข้าใจเสียก่อน

จูฬวิญญูสูตรที่ ๑๒

พระพุทธนิมิตตรัสถามว่า

[๔๑๕] สมณพราหมณ์ทั้งหลายยึดมั่นอยู่ในทิฐิของตนๆ ถือนั่นทิฐิแล้ว ปฏิญาณว่าพวกเราเป็นผู้ฉลาด ย่อมกล่าวต่างๆ กันว่าผู้ใดรู้อย่างนี้ ผู้นั้นชื่อว่ารู้ธรรมคือทิฐิ ผู้นั้นคัดค้าน ธรรมคือทิฐินี้อยู่ เชื่อว่าเป็นผู้เลว ทราวม สมณพราหมณ์ทั้งหลายถือนั่นทิฐิแม้ด้วยอาการอย่างนี้ ย่อมโต้เถียงกัน และกล่าวว่า ผู้อื่นเป็นคนเขลา ไม่ฉลาด วาทะของสมณพราหมณ์สองพวกนี้วาทะไหนเป็นวาทะจริงหนอ เพราะว่าสมณพราหมณ์ทั้งหมดนี้ ต่างก็กล่าวกันว่าเป็นคนฉลาด ฯ

พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

หากว่าผู้ใดไม่ยินยอมตามธรรม คือ ความเห็นของผู้อื่น ผู้นั้นเป็นคนพาล คนเขลา เป็นคนมีปัญญา ทราวม คนเหล่านี้ทั้งหมดก็เป็นคนพาล

เป็นคนมีปัญหาตำหนิ เพราะว่าเขาเห็นว่าทั้งหมดคือมันอยู่ในทิฐิ ก็
 หากว่าเขาเหล่านั้นเป็นคนส่องใสอยู่ในทิฐิของคนๆ จักว่าเป็นคนมีปัญหาบริสุทธิ์เป็นคนฉลาด มี
 ความคิดไฉริ์ บรรดาคนเจ้าทิฐิเหล่านั้น
 ก็จะไม่มีการๆ เป็นผู้มีปัญหาตำหนิ เพราะว่าทิฐิของคนเหล่านั้น
 ล้วนเป็นทิฐิเสมอกัน เหมือนทิฐิของพวกชนนอกรีนึ่ง ชนทั้งสองพวกได้กล่าวกันและกันว่าเป็นผู้
 เชลา เพราะความเห็นใด เราไม่
 กล่าวความเห็นนั้นว่าแท้ เพราะเหตุที่ชนเหล่านั้น ได้กระทำความเห็นของคนๆ ว่าสิ่งนี้เท่านั้นจริง(สิ่ง
 อื่นเปล่า)

ฉะนั้นแล ชนเหล่านั้น จึงตั้งคนอื่นว่าเป็นผู้เชลา ฯ

พระพุทธนิมิตตรัสถามว่า

สมณพราหมณ์แต่ละพวก กล่าวทิฐิใดว่าเป็นความจริงแท้แม้สมณพราหมณ์พวกอื่นก็กล่าวทิฐินั้นว่า
 เป็นความเท็จไม่จริง สมณพราหมณ์ทั้งหลายมาถือนั้น (ความจริงต่างๆกัน) แม้ด้วยอาการอย่างนี้แล้วก็
 วิวาทกันเพราะเหตุไรสมณพราหมณ์ทั้งหลาย จึงไม่กล่าวสัจจะให้เป็นหนึ่งลงไปได้ ฯ

พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

สัจจะมีอย่างเดียวเท่านั้น สัจจะที่สองไม่มี ผู้ที่ทราบชัดมาทราบชัดอยู่จะต้องวิวาทกันเพราะสัจจะอะไร
 เล่า สมณพราหมณ์เหล่านั้น ย่อม

กล่าวสัจจะทั้งหลายให้ต่างกันออกไปด้วยตนเอง เพราะเหตุนั้น สมณพราหมณ์ทั้งหลาย จึงไม่
 กล่าวสัจจะให้เป็นหนึ่งลงไปได้ ฯ

พระพุทธนิมิตตรัสถามว่า

เพราะเหตุไรหนอ สมณพราหมณ์ผู้เป็นเจ้าลัทธิทั้งหลายกล่าวยกตนว่าเป็นคนฉลาด จึงกล่าวสัจจะให้
 ต่างกันไป สัจจะมากหลายต่างๆ กัน

จะเป็นอันใครๆ ได้สดับมา หรือว่าสมณพราหมณ์เหล่านั้น ระลึกตามความคาดคะเนของตน ฯ

พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

ลัทธิจะมากหลายต่างๆ กัน เว้นจากสัญญาว่าเที่ยงเสีย ไม่มีในโลกเลย

ก็สมณพราหมณ์ทั้งหลายมากำหนดความคาดคะเนในทิวี่ทั้งหลาย (ของตน) แล้ว จึงกล่าวทิวี่ธรรมอันเป็นคู่กันว่า จริงๆ เท็จๆ ก็บุคคลเจ้าทิวี่ อาศัยทิวี่ธรรมเหล่านี้ คือ รูปที่ได้เห็นบ้าง เสียงที่ได้ฟังบ้าง อารมณ์ที่ได้ทราบบ้าง สีสและพรตบ้าง จึงเป็นผู้เห็นความบริสุทธิ์ และตั้งอยู่ในการวินิจฉัยทิวี่แล้วว่า เริงอยู่ กล่าวว่ ผู้อื่นเป็นคนเขลาไม่ฉลาด บุคคลเจ้าทิวี่ยอมติเตียนบุคคลอื่นว่าเป็นผู้เขลาด้วยทิวี่ใด กล่าวยกตนว่าเป็นผู้ฉลาดด้วยลำพังตน ย่อมติเตียนผู้อื่น

กล่าวทิวี่นั่นเอง บุคคลยกตนว่าเป็นคนฉลาด ด้วยทิวี่นั้น ชื่อว่เจ้าทิวี่นั้นเต็มไปด้วยความเห็นว่เป็นสาระยิ่งและมัวเมาเพราะมานะ

มีมานะบริบูรณ์ อภิเษกตนเองด้วยใจว่ เราเป็นบัณฑิต เพราะว่ทิวี่นั้น ของเขาบริบูรณ์แล้วอย่างนั้น ก็ถ้าว่บุคคลนั้นถูกเขาว่อยู่ จะเป็นคนเลวทรามด้วยถ้อยคำของบุคคลอื่น ไชรั ตนก็จะเป็นผู้มีปัญญาต่ำทรามไปด้วยกัน

อนึ่ง หากว่บุคคลจะเป็นผู้ถึงเวท เป็นนักปราชญ์

ด้วยลำพังตนเอง ไชรั สมณพราหมณ์ทั้งหลายก็ไม่มีใครเป็นผู้เขลา จนเหล่าใดกล่าวยกย่องธรรม คือ ทิวี่อื่นจากนี้ไปจนเหล่านั้นผิดพลาดและไม่บริบูรณ์ด้วยความหมจดเดี่ยวทิวี่ทั้งหลายยอมกล่าวแม้อย่างนี้โดยมาก เพราะว่เดี่ยวทิวี่เหล่านั้นยินดีนักด้วยความยินดีในทิวี่ของตน เดี่ยวทิวี่ทั้งหลาย กล่าวความบริสุทธิ์ในธรรม คือทิวี่นี้เท่านั้น หากกล่าวความบริสุทธิ์ในธรรมเหล่าอื่นไม่ เดี่ยวทิวี่ทั้งหลายโดยมากเชื่อ

มันแม้ว่ด้วยอาการอย่างนี้ เดี่ยวทิวี่ทั้งหลาย รับรองอย่างหนักแน่นใน

ลัทธิของตนนั้น อนึ่ง เดี่ยวทิวี่รับรองอย่างหนักแน่นในลัทธิของตน

จะพึงตั้งใครอื่นเป็นผู้เขลาในลัทธินี้เล่าเดี่ยวทิวี่นั้น เมื่อกล่าวผู้อื่นเป็นผู้เขลา เป็นผู้มิธรรมไม่บริสุทธิ์ ก็พึงนำความทะเลาะวิวาทมาให้

แก่ตนฝ่ายเดี่ยวทิวี่นั้น ตั้งอยู่ในการวินิจฉัยทิวี่แล้ว นิรมิตศาสดาเป็นต้นขึ้นด้วยตนเอง ก็ต้องวิวาทกันในโลกยิ่งขึ้นไป **บุคคลละ**

การวินิจฉัยทิวี่ทั้งหมดแล้ว ย่อมไม่กระทำความทะเลาะวิวาทในโลก

ละนี้แล ฯ

จบจุฬวิยหสูตรที่ ๑๒

พ่อครูว่า...สัจจะมากหลายต่างๆ กัน เว้นจากสัญญาว่าเที่ยงเสีย ไม่มีในโลกเลย ประโยคนี้ยิ่งใหญ่ที่สุด เท่ากับปฏิเสธสัจจะในโลก เพราะฉะนั้นสัจจะต่างๆ คือ สัญญา ย นิจจานิ คือไปยึดสัญญาว่าเที่ยง ก็สมณพราหมณ์ทั้งหลายมากำหนดความคาดคะเนในทิวี่ทั้งหลาย (ของตน) แล้ว จึงกล่าวทิวี่ธรรมอันเป็นคู่กันว่า จริงๆ เท็จๆ ก็บุคคลเจ้าทิวี่ อาศัยทิวี่ธรรมเหล่านี้ คือ รูปที่ได้เห็นบ้าง เสียงที่ได้ฟังบ้าง อารมณ์ที่ได้ทราบบ้าง สิลและพรตบ้าง จึงเป็นผู้เห็นความบริสุทธิ์ และตั้งอยู่ในการวินิจัยทิวี่แล้วว่า เริงอยู่ กล่าวว่ ผู้อื่นเป็นคนเขลาไม่ฉลาด บุคคลเจ้าทิวี่ยอมติเตียนบุคคลอื่นว่เป็นผู้เขลาด้วยทิวี่ใด กล่าวยกตนว่เป็นผู้ฉลาดด้วยลำพังตน ย่อมติเตียนผู้อื่น

กล่าวทิวี่นั่นเอง บุคคลยกตนว่เป็นคนฉลาด ด้วยทิวี่นั้น ชื่อว่เจ้าทิวี่นั้นเต็มไปด้วยความเห็นว่เป็นสาระยิ่งและมัวเมาเพราะมานะ

มีมานะบริบูรณ์ อภิเษกตนเองด้วยใจว่ เราเป็นบัณฑิต เพราะว่ทิวี่นั้น ของเขาบริบูรณ์แล้วอย่างนั้น ก็ถ้าว่บุคคลนั้นถูกเขาว่อยู่ จะเป็นคนเลวทรามด้วยถ้อยคำของบุคคลอื่น ไชรั ตนก็จะเป็นผู้มีปัญญาต่ำทรามไปด้วยกัน

ในตอนต้นพระพุทธเจ้าตรัสว่ สัจจะมีหนึ่งเดียวเท่านั้น เป็นสองไม่ได้ แต่ต่อจากนั้นท่านก็ว่ สัจจะไม่มีในโลกเลย นอกจาก สัญญาว่เที่ยงเสียแล้ว ก็ไม่มีเลยในโลก ก็คือสัจจะไม่มีในโลก มีแต่ สัญญา ย นิจจานิ

คำว่เที่ยงนั้นใครไปกำหนด สัญญา ว่เที่ยงนั่นแหละคือสัจจะ ของใครก็ตาม พระพุทธเจ้าก็สัญญา ย นิจจานิของท่าน ของคนอื่นก็ยึด กำหนดต่างๆ กัน แต่ทั้งมหาจักรวาลนี้ สัจจะมีหนึ่งเดียว ก็คือของผู้นั้นที่ยึดไว้เป็นสัญญา ย นิจจานิ

ก็คือ สัญญาปาทานักขัน โธ มั่นหมดอุปาทานในขันธนั้นออกไปเสีย ผู้ใดไม่มีการยึดในสัญญานั้นของตนแล้ว ก็ไม่ยึดอะไรว่เที่ยงหรือไม่เที่ยง เพราะตัวสัญญาเป็นตัวกำหนดว่เที่ยง ผู้นั้นเขลาต่ำทรามโง่ แต่ทีนี้ผู้นั้นเป็นผู้หมดอุปาทานในสัญญาแล้ว สัญญาเป็นตัวรู้แล้วจบในตัวสัญญา เมื่อสัญญาจบแล้วก็ทำน้ำหนักไปที่ปัญญา ปัญญา ก็จะลิกซึ่งเมื่อสัมมาทิฎฐิ ปัญญา ก็สั่งสมเป็นอินทรีย์พะละตามสัญญา

สัญญาจึงสำคัญมากในการปฏิบัติ หากสัญญาผิดก็ไม่ได้ผล แต่ถ้าสัญญาสัมมาทิฐิก็ได้ผล ทีนี้สัญญาถ้าไม่มีอุปาทานเป็นคนที่ปราศจากอุปาทานในสัญญาขั้นแล้ว แต่ไม่ได้หมายความว่าสัญญานั้นมีคบอก สัญญานั้นไม่มีอะไร เพราะคุณไปนั่งหลับตาดับเป็นอสังขนิสตร์ ลัทธิพุทธไม่ได้ให้ไปดับสัญญา แต่ให้ศึกษาสัญญาจนรู้แจ้ง จนได้สัญญาเวทิตนิโรธ ปฏิบัติจนได้รูปฌาน ๔ แล้วพ้นรูปฌาน ๔

รูปฌาน ๔ คืออะไร คือการปฏิบัติโดยทำความสะอาดวิญญาณ วิญญาณคือธาตุรวมของเวทนา สัญญา สังขาร เป็นเจตสิก ๓ แม้อึดเวทนา สัญญา สังขาร สัญญาต้องตามกำหนดรู้ เมื่อล้างกิเลสได้สัญญาก็สะอาด กำหนดรู้ของตนที่ทำได้ถูกต้องหรือไม่ สัญญาก็เป็นตัวตรวจสอบ ถ้าทำได้ เวทนา สัญญา สังขารก็สะอาดขึ้นๆ สัญญาจึงเป็นดวงานที่สำคัญที่สุด จึงจบด้วย สัญญา เวทิตตัง นิโรธัง โหติ คือเคล้าเคลียเวทนา แต่ไม่ใช่ดับเวทนา ดับสัญญาไม่ให้ทำงาน แต่แท้จริงนั้น

พอมาน ๔ กำหนดรู้อุเบกขาแล้ว เป็นปัญญา เป็นอัญญา ได้แล้วก็พัฒนาต่อ การพัฒนาต่อคือตรวจสอบใหม่ในรูปฌาน ทำฌานค ๔ ได้คือกิเลสไม่มี แล้วก็ดับแบบพุทธ ไม่ต้องไปอยู่ในภวังค์ แต่ลืมตาตื่นรับผัสสะ รู้จักการปรุงแต่ง สภาพปรุงเป็นอารมณ์ รวมๆเรียกว่า สังขาร เป็นความปรุงเต็มรูป เป็นองค์รวม Concept เป็นความคิดความปรุงที่เต็ม แล้วในConcept ก็แตกตัวเป็น Content แล้วคุณก็ไปแตกตัวแต่ละ Content (รายบท) ต้องตีกรอบทำไปแต่ละcontext ไม่ใช่ทำมั่วหมัด แล้วเรียนรู้ความสัมพันธ์กันในcontextแล้วอะไรเป็นเหตุ มีทั้งกุศล และอกุศลเหตุ เราจับและกำจัดแต่อกุศลเหตุเท่านั้น ย้ำอีกล้านครั้ง

ความว่า ดับ ในเวทนาจึงตามเป็น บริบทหนึ่งในสังขาร ถ้าคุณวิจยสังขารได้ก็จับตัวกิเลสได้ แต่ถ้าไม่รู้สังขารก็ไปจับในเวทนา ที่เป็นตัวการ ความไม่รู้ต้นทางเลย

การปฏิบัติต้องมีการกระทบสัมผัส นอก เช่นกระทบเงินสองล้านๆ ใจเป็นอย่างไร ถ้าวิเคราะห์เหตุ ให้จับแต่อกุศลเหตุนะ ป่วยการกับคนไปนั่งหลับตาดับนั้น วันที่จะลดกิเลสได้ไม่มี ขอภัยอาตมาพุดนี้เหมือนชีคนอื่นผิดไปหมดของตนเองถูกหมด เหมือนมีอดีตมานะ แต่คุณจะไปรู้กับอาตมาไม่ได้ว่าอาตมามีการยึดทิฐิถือมั่นหรือไม่ อาตมาบอกเลยว่าอาตมาไม่มี แต่บอกแล้วคุณเชื่อหรือไม่ก็ต้องพิสูจน์ด้วยตัวเอง

อย่างอาตมาบอกว่า อาตมาถูกค่าขึ้นปกหนังสือพิมพ์เลยว่า เจริญงาน โปธิรักษ์ อาตมาไม่ขึ้น แต่ลูกศิษย์ขึ้นหมดเลย ก็อาตมาเข้าใจแล้วว่า อาตมาล้างตัวเจริญงานในตัวเองหมด ไม่ใช่อาตมาหน้าด้านหน้าทน แต่อาตมารู้ว่าเจริญงานคืออะไรแล้วอาตมากำจัดเจริญงานได้หมดแล้ว อาตมาก็ไม่ขึ้น พวกเราก็มีบางสิ่งทีนี้โรคได้แล้ว บางสิ่งพวกคุณไม่เคยคิดเลยในชาตินี้ นั่นแหละคุณนิโรคแล้ว แต่คุณจะไม่รู้ว่าต้องล้างอย่างไร อาการคิดเป็นอย่างไร แต่สิ่งที่คุณเคยคิด แต่คุณได้ล้างมา ตอนนี้ล้างได้หมดแล้ว เมื่อกระทบสัมผัสก็ไม่มีอาการ โกรธหรือชอบอย่างไร อย่างเขาค่าอาตมาก็รู้แล้ว อาตมาไม่มีโกรธเคืองอะไร ไม่ถือสาอะไร ก็รู้ได้ว่าเขาว่าเรา ไม่ได้ถือดีด้วย

ผู้ใดได้เรียนรู้กระทบสัมผัสเกิดกิเลสแล้วเราล้างกิเลส จนอุเบกขา เป็นเนกขัมมิตอุเบกขา ไม่ใช่เฉยแบบพักยก แม้แต่คุณ ไปนั่งหลับตาดับแบบฤทธิก็ไม่เหมือนคุณทำแบบมีผัสสะกระทบทวารนอกเลย กายก็ต่างกัน อุเบกขาของฤทธิกับอุเบกขาของพุทธก็ต่างกัน พระพุทธเจ้าไม่รับรองแม้ได้กายสักชี้อาสวะบางอย่างหมดได้แต่ก็ต้องสัมผัสวิโมกข์ ๘ ด้วยกายจึงจะบรรลุนิโรธแล้วทำอย่างเห็นๆ ลืมตา ของพุทธต้องเห็นด้วยทวารครบ

เมื่อคุณอ่านอาการกามหรือพยาบาทชัดเจน จนไม่สงสัย แล้วก็ทำต่อทำซ้ำเพื่อให้เกิดอเนกขัมมิตสังขาร หรืออนุรักษณาปธานก็จะเห็นเหตุปัจจัยที่เกิดเนกขัมมิตะที่เป็นเวทนา๑๘ คุณก็สั่งสมคุณสมบัติของอุเบกขา แข็งแรงขึ้นเรื่อยๆ เป็นโลกุตระจิตที่แข็งแรงเหนือผัสสะ คุณก็ยังมีสังขารเปกขาญาณที่แข็งแรงเฉยอย่างรู้ วิจัยมีเหตุมีผล ไม่ใช่เฉยคือๆ รู้นิ่งเฉย ไม่มีตัววิจัยวิจารณ์ ไม่มีเบื้องตันท่ามกลางปั่นปลายอะไรมาก็ไม่รู้แจกแจงไม่ออก หรือแม้ลืมตาทำแต่ไม่ได้รายละเอียดอย่างอาตมาบอกก็ได้แต่สมณะลืมตา อย่างสายสยาย ทำใจให้เบิกบานร่าเริง เขาก็อ่านจิตร่าเริงได้นะ จิตอภิโมทัง อานาปานสติได้ด้วย ทำใจได้ด้วย แต่ไม่ได้เกิดการรู้แจ้งเห็นจริงอาริยสังข ไม่ได้ทำทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา

ฉานฤทธิกับฉานพุทธต่างกัน ฉานพุทธจะเห็นละเอียดขึ้นเรื่อยๆ โดยการทำซ้ำ แล้วการทำรูปฌานก็ตรวจ อากาสาฯ ว่าว่าง แต่ความว่างนี้เป็นความว่างมาตามลำดับ ท่านก็ให้ตรวจสภาวะ ๓ อย่าง สัญญา กำหนด ๑.อากาส ๒.วิญญาณ ๓.อาภิญญา

ทำไมอาตมาไม่พูดแนวสัญญา นาสัญญาฯ เพราะแนวสัญญานาสัญญา คือกำหนดรู้ทุกอย่างทั้งอากาส อา

กัญญา จะนิคจะน้อยเท่าไรหรือเหลือเท่าไรก็ต้องตรวจใช้ อากาสนัญญาตนัญญา กำหนดความว่างคือ
อย่างไร วิญญาญญาตนะก็กำหนดรู้ธาตุวิญญาณ และอาภิญญัญญาตนัญญา คืออะไรนิกน้อยก็
ไม่ให้มี ทั้งเศษกาม เศษโลกธรรม เศษอัตตาก็ไม่ให้มี

เช่นอาการที่จิตมันจะเคลื่อนมารู้ อาหารดาบส สะกดจิตดับปี พอจิตมันเคลื่อนมารู้ นิกหนึ่งอาหารดาบส
ไม่รู้เลย มีแต่ดื่บๆๆ ส่วนอุทกดาบส รู้ได้ยิ่งกว่านั้นมันน้อยนิกเวบเดียวก็รู้ แล้วกำหนดหมายัญญา
ให้มันดับไปอีก มันจะมีอะไรรู้เวบมาไม่ได้ ไม่ใช่ัญญาญญา แต่เป็นัญญาดับ แต่ของพุทธจะกำหนดรู้
ให้เป็นัญญาที่มีปัญญา ที่ไปสลายพลังของกิเลส ได้เลย

เนวัญญานาัญญาคือกำหนดรู้ให้ได้หมด ไม่มีสิ่งใดที่ไม่รู้ จะรู้ก็ได้ไม่รู้ก็ได้ไม่มี กำหนดรู้ทั้งหมด รู้
อะไร? รู้ว่าความดับทั้งหมดมีแล้ว อาสวะก็ดับ ก็ดับมาตั้งแต่โลกอบาย แต่ก่อนสัมผัสกับวงไฟ กับเหล่า
ราคาวดละห้าแสน ตาเรากระทบข้างนอก กามราคะก็หมดไป รูปราคะก็หมดอีก อรูปราคะก็หมดอีกก็
เห็นหมดเลยว่ามี ัญญาที่ก็ต้องกำหนดรู้ จะว่ารู้ก็ไม่ได้จะว่าไม่รู้ก็ไม่ได้ จะต้องทำให้รู้ทั้งหมด คือไม่
มีไม่รู้(เนวัญญา) จะมีเหลือเท่าไรก็ไม่

เมื่อทำให้ัญญาทำงานอย่างสุดขอดรู้หมดจบ ในเนวัญญานาัญญาตนะ ก็ทำให้ดับได้หมด พิสุจน์
ได้ทุกปัจจุบันแห่ง ๓๖ เวทนา ทั้งอดีตปัจจุบันอนาคต กิเลสแบบโกถียะก็หมดไม่เหลือ แบบโกถุตระ
ไม่มีอุปกิเลสเหลือเลย ครอบวาร ๖ คุณก็ทำให้มันตกลึกแน่น ทำซ้ำทำทวน สั่งสมไป จนเป็น นิจจัง
(เที่ยงแท้) ชูวัง (ถาวร) สัสตัง(ยืนนาน) อวิปริณามธัมมัง(ไม่แปรเปลี่ยน) อสังหิรัง(ไม่มีอะไรหักล้างได้)
อสังกุปปัง(ไม่กลับกำเริบ)

เราก็เห็นว่าเป็นสุระๆๆ ไม่ใช่กนิหา โดยไม่ไปติดยึดกับประภัสสรด้วย อันนี้เทียบกับอากาสาฯ อ
กิญญาหรือเนวัญญาฯไม่ได้เพราะไม่มีสิ่งเปรียบแล้ว แล้วอะไรที่จะไม่ให้มีอะไร? คุณก็ไม่มีจนกระทั่ง
สั่งสมเป็นส่วนอดีต แล้วอนาคตมันจะถูกหักล้างไหม? ก็ทำให้แน่วแน่ แนบแน่นปักมันจนกระทั่ง นิจ
จัง(เที่ยงแท้) ชูวัง (ถาวร) สัสตัง(ยืนนาน) อวิปริณามธัมมัง(ไม่แปรเปลี่ยน) อสังหิรัง(ไม่มีอะไรหักล้าง
ได้) อสังกุปปัง(ไม่กลับกำเริบ)

คุณผ่านเวทนา ๑๐๘ ของปัจจุบันก็สูญทุกท่า ทุกโอกาส ทุกอิริยาบถ จนคุณไม่ต้องทำเลยเป็นตถตา ไม่

ต้องทำลาย จนมั่นใจจะมารูปไหนก็มั่นใจว่าอนาคตก็สูญ เพราะอดีตกับปัจจุบันยืนยันว่าสูญมามากพอ

อวิชชาข้อที่ ๕ กับ ๖ นั้นไม่สูญทั้งกุศลและอกุศล เพราะแม้เป็นอรหันต์นั้นความเป็นอกุศลจะสูญ แต่กุศลไม่สูญ คุณไม่ทำบาปทั้งปวง แต่กุศลก็ยังทำตลอดเวลา ไม่สันโดษในกุศลด้วย ดังนั้นข้อ ๕ และ ๖ ยังมีชีวิตินทรีย์ มีแต่กุศล ส่วนอกุศลนั้นไม่มีแบบเที่ยงเลย

สัญญากำหนดชัดว่าอะไรเที่ยงอะไรไม่เที่ยง อะไรมีอะไรไม่มี ก็เลยเหลือแต่ สัญญา ย นิจจani ก็กำหนดรู้แต่สมมุติ ถ้าใครยึดมั่นจะรู้ว่ายึดอย่างสมათานหรืออุปาทาน ถ้าใครยึดอย่างอุปาทาน คือแพ้วใครไม่ได้หรืออก ถ้าคุณมั่นใจแล้ว ไม่ยอมแพ้วหรืออก ยังไงคุณจะต้องเหนือเขาทั้งหมด แต่คนไม่ยึดมั่นในอุปาทานว่าเราถูกเราดีเราไม่ผิด เราแพ้วก็แพ้ว โดยไม่โกรธไม่ผูก

ถ้าเราไม่มั่นใจชัดเจนจริงๆของเราถูกเราก็เชื่อว่าของเขาอาจจะถูกนะ ถ้าคุณไม่ใช่ขอดีจริงๆ อย่างคุณฟังอาตมาก็น่าจะยกให้อาตมาว่าพ่อท่านอาจจะถูกกว่านะคุณก็สบายไป แต่ถ้าคุณก็เชื่อว่าคุณน่าจะถูกก็ไม่ยกให้ใครเลย ก็ไม่เป็นไร แล้วคุณเองจะเอาอะไรจากอาตมาไหม? ถ้าคุณไม่เอาแล้วก็มาฟังแต่ว่าจะผิดอะไร ถ้าเห็นไม่ตรงก็ว่าผิดแล้ว อาจไม่แสดงออก แต่คุณสบายใจว่าอาตมาผิด แต่ใครตัดสินคุณล่ะว่าคุณถูก คุณก็ตัดสินของคุณเองเหมือนอย่างพระพุทธเจ้าว่าไว้

สรุปแล้วคุณก็ต้องยึดว่าคุณถูก คนอื่นโง่เขลาคนอื่นผิด ใครรู้แล้วก็ไม่ไปเบลมเขาว่าผิด แต่อย่างอาตมาก็ยืนยันให้เขาฟังแล้ว แต่เขาก็มีเหตุผลเถียงแย้งว่าเขาถูก อาตมาก็ดูแล้วอย่างอาตมาว่าถูก ก็แล้วไป แต่ถ้าเราว่าเราผิดก็ได้ หรือถูกก็ได้ แต่มั่นใจประโยชน์ได้ไหม ถ้าเราเองยืนยันว่าถูกว่าดี แต่เขาบอกเราว่าผิด ไม่ดีไม่ถูก เขาก็จะทำอยู่ที่อิสระของเขา เขาจะทำ แล้วคุณเองคุณจะทำกับเขาไหม? แต่ถ้าคุณเห็นว่าถ้าทำกับเขาก็เท่ากับทำให้เสียหายหนักเข้าไป แต่ถ้าคุณเองว่าสังคมไม่เสียหายเท่าไรก็ทำ อย่างอาตมาใช้มาตลอดว่าสังคมได้เท่านี้ก็ทำไปก่อน ไม่ได้ทำอย่างฝืนอะไร ถ้าเห็นว่าควรทำก็ทำ สิ่งเหล่านี้ต้องมีสัจธรรม ตัดสินตามหาปเทศ ๔ จะเข้ากับสังขารก็คุณเองตัดสิน ถ้าไม่เข้ากับสังขารก็ไม่ทำ ถ้าเห็นว่าเสียหายก็ไม่ทำ เป็นอิสระเสรีภาพ

ความจริงใจของผู้ใช้วิจารณ์อย่างที่กล่าว ผู้นั้นจะไม่ยึดมั่นถือมั่นเกินไป แล้วจะไม่ไปลงโทษใครเรากำหนดเองเป็นสัญญา ย นิจจani ว่าอย่างนี้ใช่หรือไม่ใช่ ส่วนผู้ตัดสินจริงๆในมหาจักรวาลนี้ไม่มี

อย่างพระพุทธเจ้าท่านว่าท่านรู้ยิ่งกว่าใครก็ตัดสินได้ แต่อย่างพระเทวทัตไม่เชื่อท่านก็ไม่ว่าไร สุดท้ายก็ประกาศนียกรรม คือประกาศให้ทั้งหลายรู้ว่า ถ้าสิ่งใดที่เทวทัตทำก็เป็นสิ่งที่เทวทัตทำไม่ใช่ของเรา วิกาใครก็วิกาใคร เป็นการตัดสินสุดท้าย ยิ่งกว่าพรหมทัณฑ์ เป็นนานาสังวาสเด็ดขาดแล้ว ท่านก็ประกาศว่านั่นของเทวทัตไม่ใช่ของพวกเราทำ ก็ไม่ต้องไปเกลียดชังกัน

ปฎิโกสนา ก็โทษที่วางได้แต่อย่าให้ถึงต้องให้มีผู้มาตัดสินหรืออธิกรณ์ หรือค้ำกันจนคนตีกัน ดีไม่ดีก็ตีหัวคุณเองละ ก็ค้ำได้อย่างเต็มกำลังปฎิโกสนาได้ แต่ก็ประมาณเองนะ ถ้ามักไปเขามาทำร้ายคุณเองนะ แรงได้ขนาดไหนก็แรงจนอย่าให้เกิดเรื่อง ถ้ารับได้ก็ทำ แล้วแต่ประมาณ

ถ้าอย่างดีก็คัดค้านอย่างทิวฐาวิกัมม คือยังอยู่เป็นหมู่กลุ่มไม่แตกนิกาย ไม่ใช่สังวาส ยังอยู่ร่วมกันได้ เป็นนานาสังวาส ความเห็นไม่เสมอสมานกันเท่านั้นเอง แต่ถ้าทำให้ถึงแตกกันแล้ว ก็ไม่ใช่กายเดียววัน เป็น นิกายแล้ว คือองค์รวมนี้เรียกว่าสังวาส มันแตกไปแล้วทะเลาะกันไป เลยขึ้นนานาสังวาสแล้วก็ เป็น นิกาย แยกกายกันไป

ลัจจะมีหนึ่งเดียว หรือเว้นไว้แต่สัญญา ย นิจจานิ แล้วไม่มีเลยในโลก

เป็นเรื่องที่ไม่มีรูปแล้ว นอกจากมีธาตุรู้ ถ้ามีสภาวะก็รู้ได้ แต่ถ้าไม่มีสภาวะก็เทียบเอา แต่ถ้าถึงนิโรธนิพพานนั้นก็ไม่มีอะไรเทียบแล้ว คุณเทียบของคุณเองถ้าคุณมีสภาวะ อย่างตอนนี้ ถ้าคุณมีนิโรธแล้วมีองค์รวมอย่างไรก็มีรูป มีเสียง มีองค์ประกอบ มีการกระทบสัมผัส ก็ปริสุทธา ปรีโยทาทา มุทุกัมมัญญา ประภัสสรรา คือกระทบสัมผัส ทำงานอยู่กับทั่วไปปกติ แต่จิตของท่านว่างแล้วไม่มีกิเลส คนค่าขนาดไหนจิตของท่านก็ประภัสสร ดีไม่ดีท่านปรุ่ร่วมด้วย มีญาณปรุ่ร่วมไปกับคุณด้วย จิตท่านก็ใส แต่รู้ว่าคุณยึดของคุณ รู้ว่าเขายังรู้ไม่ได้ ถ้าตัดสินว่าจะร่วมงานด้วยก็ทำไป แต่ถ้าตัดสินไม่ทำด้วยก็ไม่ทำด้วย ก็ถูกค่าอีกแบบหนึ่ง คือค่าว่าคนนี้ไม่ทำ ใจดำ ไม่กรุณาปราณี เห็นแก่ตัว เพราะฉะนั้นคนดำหนิเฟ่งโทสกันนั้น อาสวะเจริญยิ่ง เพราะฉะนั้นใครจะทำร้ายทำลายอย่างไรเราก็ไม่ควรถือสา

การยึดถืออย่างรู้ๆ ไม่ได้ทำเพื่อตัวกูของกูเลย ทำประโยชน์ท่าน เราเสียสละด้วยซ้ำเป็นสมาทาน ผู้นี้มีพลังปัญญา พลังการงานอันไม่มีโทษ มีพลังวิริยะ มีพลังสังคหะ งานเราก็ช่วยเขา แต่เราทำอย่างไม่ได้ต้องการอะไรจากเขา ผู้นี้จะไม่กลัวเลยในการใช้ชีวิต จะกล้าหาญเข้าบริษัทหมู่กลุ่ม ก็ไปกลัวทำไม เรา

จะไปปรับใช้ ไม่ได้ไปเอาอะไรจากเขาไม่หวั่นกลัวเลย แล้วท่านกลัวคนจะด่าว่าไหม จะกลัวทำไม เราทำสิ่งถูกต้องทุกอย่าง แต่คนตำหนิเขาก็ไม่รู้ ถ้าเราเห็นว่าเขาไม่รับเราจริงๆ บาดใจเขาเราก็ไม่ทำ แต่ถ้าไม่ขนาดนั้นได้ประโยชน์ก็ทำ

อย่างเราไปทำงานกับสังคม มีคนชอบใจไม่ชอบใจ เรารู้อองคร่วมว่าคนโง่มีมาก คนฉลาดมีน้อย เราเห็นว่าเกิดประโยชน์ถ้าทำต่อเราก็ทำ หากเสียผลแล้วเราก็เลิก หรืออย่างพล.อ.ปรีชา พาราเรากลับจากทำเนียบ คนโง่มีมากเลย เขาว่าจะได้เปรียบจะเอาให้ชนะ แต่ว่าเราเห็นแล้วว่าอยู่ต่อจะเสียมากกว่า เราก็ถอย ต้องใช้มหัพเทศ ๔ สัปบุริสธรรม ๗ ถ้าเราทำพลาดก็เพราะไม่ฉลาดพอ แต่ไม่เสียมากดีกว่าก็ทำต่อ ต้องกระทำอย่างระมัดระวัง รู้บริษัท โอกาส รู้เวลา รู้เนื้อหา รู้ธรรมชาติ รู้ตัวเราก็เท่านี้เราจะทำได้แค่นั้น เขาปรับเราแค่นั้น หากเขาไม่รับเราก็อย่าทำเลย หากเขาปรับเราพอประมาณจะคุ้มไหมก็ทำ ถ้าไม่คุ้มก็เลิก ใครจะว่าเราชี้แพ้ ชี้กลับก็ไม่เป็นเรา เรารักษามูลไม่เสียหาย เราเป็นผู้บริหารก็ใช้สัปบุริสธรรมและมหัพเทศ อย่างไม่ลำเอียงจึงทำงานได้ดี

ถ้าอยากทำก็ทำไม่อยากทำก็ไม่ทำก็เสียหายหมด การประมาณหากผู้ไม่มีตัวตน ไม่อยากใหญ่ ไม่ต้องการลาภยศสรรเสริญ จึงถ่อมตนเสมอ ไม่ทำอะไรเกิน ตนแสดงว่าทำได้ ๗๐ หรือ ๘๐ % เสมอ ทั้งที่ทำได้ ๑๐๐ แต่คนอวดดีทำได้แค่ ๕๐ หรือ ๖๐ หรือ ๗๐ แต่ไฟแรงทำเกินตัว ๑๒๐ ก็ตายหยังเขียด คนอวดดีมีเยอะ แต่คนไม่อวดดีก็ไม่เสียหาย อย่างเรามีเงินล้านในกระเป๋า เราสัมผัสกองล้านในกระเป๋า แต่เขาก็ว่าเราไม่มีเงิน เราก็รู้ว่าเราไม่มีก็ไม่ใช่ไร เพราะเรารู้ว่าเรามีล้านอยู่ในกระเป๋า แล้วก็ไม่จำเป็นต้องไปควักล้านให้เขาดู เราก็รู้ว่าเขาไม่รู้อะไรจริง เขายึดอย่างนั้น จึงไม่โกรธ คนไหน โกรธก็โง่ทุกคน ทำกิเลสโง่ใส่ตน แล้วตนก็ทุกข์

ถ้าเสพบ่าเรอราคะ คุณยังมีสุขเท็จหลอกไปอยู่ แต่การ โกรธนี้คุณก็รู้ว่าทุกข์ กิเลสก็โหดทั้งราคะและโทสะ มีอาฆาตพยาบาท กิเลสคุณก็สั่งสมใส่จิต สรุปลแล้วสุขหรือทุกข์ก็สั่งสมกิเลสในจิต มีแทบทุกเวลาเลยสำหรับปุถุชน นานๆจะมีพักยก เช่นเสพกินอิมก็เฉยๆ สบายพัก คุณก็ไปพักสบาย แล้วก็ไปหาสุขสบายอื่นใส่ตัว เพื่อคืนหนีทุกข์ตลอดเวลาเลย แล้วดิ้นแข่งกิเลสของคุณนี้ โอ้โฮ มันลุ่มเต็มจนคุณขยายแข่งจนไม่หยุดเลย แสวงหาสุขหนีทุกข์ตลอดเวลา

อย่างกินอิมแล้วกินไม่ไหว ถ้ากินต่อทุกข์ก็ไม่กิน ก็ไปนอนดีกว่า คุณก็เสพนอน แล้วก็เสพอื่นแทน

เสพสบาย คนอวิชชาก็เป็นเช่นนี้ทั้งนั้น บำเรอ โกรธ โลกตลอดเวลา เราต้องรู้ตลอด ล้างตัวกามกับ
 พยาบาทนี้แหละ จนทำให้จางคลายหมด แล้วก็ป็นรูปปราคะ อรูปปราคะต่อไป ส่วนมานะก็เป็นเศษเหลือ
 เป็นอาภิวัจฉยาแล้ว

อรหันต์นั้นมีความมี มีความว่างความประภัสสร มีกรรมกรงานอันมีคุณค่าทำเพื่อผู้อื่นตลอดมีความรู้
 ความสามารถด้วยนะ แต่ไม่มีรูปลึะอองแห่งอกุศลจิตแม้แต่นิดแต่น้อย ฟังเข้าใจไปทำให้มีจริงเกิดจริง
 ให้ได้

เราไม่ต้องบังคับใจเราไม่ให้อับรู้ แต่รับรู้ได้เลย หลายอย่างเรารู้ว่าเขาจัดจ้านขนาดไหน แรงจัดหนัก
 โลกมีแต่ปรุงแต่งเพิ่มขึ้น ทำให้โลกยิ่งหลากหลาย แต่ไม่เรียนรู้ความตึคยึค อวิชชา แม้แต่สิ่งเล็กน้อย
 อย่างเกมก็ตึคกัน เด็กเล่นจนตายคาตู้เกม ไม่กิน ไม่นอนเลยที่จริงเด็กไม่น่าตายง่ายเพราะแข็งแรง แต่ก็
 ตายได้ เพราะใช้พลังงานพิเศษมาก จนไปไม่ได้ ชีวิตต้องขาดไป เพราะถูกหลอก ถูกครอบงำความคิด
 สสารพัค นักครึเอทก็มอมเมากันสสารพัค

อย่าง เขาก็ตรวจว่านักร้อง บียอนเซ่ ก็ว่าเป็นบุคคลทรงอิทธิพลแห่งปี เปิดบัญชี เซเลบขาใหญ่ ครอบ
 บัลลังก์ผู้ทรงอิทธิพลแห่งปี ทั้งทำทางนำเกลียดปรุงแต่งรูปรสกลืนเสียงสัมผัส เดียวนี้นักดีไซค์ ปรุง
 แต่งหลอกกันมากมายเลย อย่างอาตมาเคยทั่วคนหนึ่งตอนนี้เป็นศาสตราจารย์ ก็เขียนภาพมา แล้วคน
 สัมภาษณ์ว่าภาพที่เขียนหมายถึงอะไร แต่คนเขียนภาพบอกว่าผมก็ยังไม่รู้ว่าหมายถึงอะไร แต่ก็ได้
 เหรียญทอง คือกรรมกรรู้ว่าคืออะไร? นี่คือสัญญา ย นิจจานี

คุณจะรังสรรอะไรขึ้นมาต้องรู้ว่าจะให้อะไรเขา แต่พวกแอบสแตรค ก็เลียง คนเขียนยังไม่รู้ว่าทำอะไร
 เลย คนก็ดันชอบไปใหญ่เลย เขียนส่งๆไปเท่านั้น ขอภัยพุดวิจารณ์พวกนี้ เพราะพวกนี้อึดตาสูง เสพ
 อึดตาเสพความเก่งของตน หยิ่งผยองเป็นเรื่องปรุงแต่ให้แปลกไม่เหมือนใคร เป็นตัวกูของกู เป็น
 เอกลักษณะ อัดตลักษณะ ไม่รู้ที่ล้านคนก็เต็มบ้านเมือง รูปอย่างเดียวกันนับไม่ถ้วน มีเสียง กลิ่น รสอีก อย่าง
 อาหารไทย แม่ครัวพ่อครัวปรุงเก่ง ต่อไปจะไปหลอกคนทั่วโลก อีกหน้อยติดโลกทั้งโลกก็หมด อย่าง
 จินนี่เอามาก่อน คนก็เอากันทั่วโลก แต่ตอนนี Papaya pok pok ส้มตำ หรือ ต้มยำกุ้งก็ไปทั่วโลกแล้ว
 อาหารนี้แหละคนเฒ่าจะไปหลอกทั่วโลก อาตมาพุดอย่างน่ากลัวนะ ก็ลดลงเถอะ อาตมาก็ช่วยคนที่
 เข้าใจว่าอาตมาปรารธนาดี พวกที่ปรุงแต่งได้รับโลกธรรม อาตมาไม่ริสยาคุณนะ จะได้รับการยกย่อง

ว่าเก่งไม่มีใครเหมือนก็เชิญ อาตมาไม่แข่งไม่ริสยา เห็นแต่ว่าเป็นเรื่องมอมเมาคนให้คนหลงติดยึด ที่ยึดเก่ายังไม่ล้างก็เพิ่มใหม่อีกมันช่วยขนาดไหน?

ทุกอย่างไม่มีอะไรจริงแท้ไม่เที่ยง แต่คุณก็ยึดว่าจริง แท้เที่ยง ก็คือสิ่งที่คุณยึดอุปาทาน ฉวยเอาเป็นเราของเรา จนกว่าจะล้างได้เมื่อล้างได้ การอ่รอยหรือได้อัสสาทะ จากได้เงินทอง หรือได้ตามมุ่งหมาย ได้เงินทอง ได้ที่ดิน ได้สิ่งที่คุณนิยมในโลก ก็เท่านั้นบำเรออารมณ์เป็นของกู ลมๆแล้งๆ ทั้งสภาพนั้น อาจจะบอกว่าได้ใหญ่ ชนะ สมใจกู เป็นของกู อย่างเขาประมูลสดแถมบ้ขายกันเท่าไรหรือภาพอื่นๆอีกขายหมด ใครได้

อย่างอาตมาพาทำสร้างกันก็พออาศัย ก็ภูมิใจที่สร้างอะไรใหญ่แพ่งพอสมควรก็ภูมิใจที่ไม่ได้ไปเรียไรใคร มีแต่คนเชื่อว่าอาตมาต้องมีสิ่งที่พอเหมาะไว้อาศัยไม่อาศัยก็ทำงานไม่ได้ อาตมาเชื่อว่าถ้าจะไปแข่งสวยพิสดารอย่างเขาอาตมาสู้ไม่ได้หรืออก อาตมาก็เอาสวยแปลกแค่นี้ไม่ได้แข่งเขาหรืออก ไม่ไปลอกเลียนตามแบบเขาทีเดียว พอเป็นไป ต้องประมาณให้พอเหมาะ ถ้าไม่ทำเสียเลยก็แคบ ไม่ได้ช่วยคนมาก เพราะคนระดับนี้มีบารมีก็เยอะ เช่นองคุลิมาล มีบารมี แต่หลงความรู้ ถูกหลอกให้ไปฆ่าคนสักพันคน เพื่อได้ความรู้ แต่ที่จริงฆ่ามากกว่าพันคน แต่ว่าฆ่าตอนแรกไม่มีหลักฐาน ก็เลยฆ่าคนแล้วเอาหัวแม่ไปฝังมาร้อยๆห้อยคอไว้ เพราะหลง เมื่อแม่มา ก็ต้องฆ่าแน่ พระพุทธเจ้าเลยต้องมาโปรด องคุลิมาลก็มีบารมี อาตมาทำงานก็หาคนมีบารมี อย่าไปตีทั้งคนชั่วทีเดียว เขามีบารมีอาจเปลี่ยนแปลงได้ แต่ไม่เหมือนสมัยพระพุทธเจ้า

สรุปอีกที ฟังวันนี้ไปแล้ว ถ้าเข้าใจดีก็แล้วไป แต่ถ้าไม่เข้าใจก็อย่าเพิ่งไปมุ่น หรือเอาเป็นเอาตายกับมัน ปล่อยไปก่อนหรืออย่าเอาไปตีกัน ว่าสัจจะไม่มีหรือในโลกนี้ จริงมันเป็นสมมุติสัจจะ แต่โลกนี้อยู่กับสมมุติสัจจะ อรหันต์ปรมัตตสัจจะสูญแล้วท่านไม่มี แต่ท่านมีสมมุติสัจจะ จะบอกว่าสมมุติสัจจะไม่มีไม่ได้ มันมี คำโกหกเป็นสิ่งที่จริง แต่คำโกหกเป็นคำไม่จริง แล้วคนโกหกมีในโลกมากด้วย คุณก็ต้องอยู่กับคนที่เขามีสิ่งไม่ดีแล้วก็ต้องประมาณเอาตามเหมาะสมควรนี้แหละ...จบ